

Abstrakt

Předmětem disertační práce je výzkum rané fáze čtenářské pre-gramotnosti na prvním stupni základní školy. Zkoumáme její souvislosti s odlišným sociálně-kulturním prostředím rodiny (vzdělání, dvě podoby kulturního kapitálu). V teoretické části nastiňujeme dosavadní výsledky bádání jazykového a kognitivního vývoje dětí tvořící pre-gramotnost, a to v kontextu sociálního zázemí a konceptu specifické formy kulturního kapitálu v podobě čtenářského klimatu v rodině. V rámci šestiletého panelového výzkumu *Čtení a psaní školáků* (N = 439 dětí a jejich rodičů) z pražských a středočeských ZŠ jsme mapovali (a) existenci rozdílů na počátku školy v úrovni pre-gramotnosti na základě sociálně-kulturního klimatu rodiny a (b) efekty předchozí úrovně této pre-gramotnosti v prvních letech školy a charakteristik rodiny dítěte na studijní výsledky (školní prospěch v páté třídě, přechod na víceletá gymnázia od třídy šesté). Děti vstupují do školy s rozdílnou úrovní pre-gramotnosti, ale náskok těch, kdo vykazují vyšší úroveň počáteční gramotnosti se nesetře ani po dvou letech školní docházky (zamítáme hypotézu Matoušův efekt). Rozdíly lze vysvětlit na základě vzdělání a efektu částečně i kulturního zvýhodnění. Úroveň čtenářské pre-gramotnosti na počátku prvního stupně má vliv na školní výsledky na jeho konci. Současně lepšího školního prospěchu dosahují dívky a něco málo starší děti. Ze sociálně-kulturních charakteristik má efekt na prospěch pouze vzdělání rodičů. V případě přechodu na VG zvyšuje šance pre-gramotnost, vzdělání, ale i kulturní kapitál.

Klíčová slova

čtenářská gramotnost, pro-čtenářské klima rodiny, sociální zázemí, školní výsledky